

10. mai «...the need of... Norwegian and Swedish permis- sion had not been met (s. 453). Som bekjent reddet Finnlands- freden ikke bare de nordiske land, men også England og Frankrike selv, fra den katasro- fale utvikling som her på et hen- gende hår var blitt innledet.

Isteden søkte Churchill å be- nytte den nå gunstige jordbunn til iallfall å fremme sin mine- ringsplan mot den tyske malm- trafikk i den norske dampskips- led. I et memorandum til sine regjeringskolleger av 16. desem- ber 1939, støttet ved forsøk på muntlig overtalelse i regjerings- møtet, utviklet han påny sin plan som nå gikk ut på «laying successively a series of small minefields in Norwegian territorial waters at two or three suitable points on the Coast» (s. 430).

(— etterhvert å legge en serie små minefelt i norsk ter- ritorialfarvann på to eller tre passende punkter på kysten.)

Men samtidig måtte man væ- re klar over de motforholdsreg- ler som fra tysk side var å ven- te. Som en sådan motforholdsreg- gel tenkes en tysk invasjon i Norge og Sverige (hvilket med utrolig inkonsekvens i samme åndedrett beskrives som noe der i alle tilfelle vil skje «whatever we do», så sant det er i tysk in- teresse). Det heter videre (s. 432 at

«in that case the war would spread to Norway and Sweden, and with our command of the seas there is no reason why French and British troops should not meet German invaders on Scandinavian soil.» Og

«It is not therefore seen how, even if retaliation by Germany were to run its full course, we should be worse off the action now proposed. On the contrary, we have more to gain than lose by a German attack upon Norway and Sweden».

(i dette tilfelle ville krigen utvi- des til Norge og Sverige, og med vårt herredømme på havet er det ingen grunn til å tvile på at ikke franske og britiske tropper skulle kunne møte tysk inva- sjon på skandinavisk grunn, og:

det kan derfor ikke innsees hvor ledes vi kunne bli værre stillet gjennom den foreslåtte aksjon, selv om motaksjonen fra Tysk- lands side ville gå sin naturlige gang. Tvertimot, vi har mere å vinne enn å tape ved et tysk an- grep på Norge og Sverige.)

Moralske betenkeligheter av-

gangsoperasjon, planlagt til 20. mars, var blitt stanset av Finn- landsfreden, gikk endelig Cham- berlain subsidiært inn for Chur- chills mineringsplan. Følgen var beslutningen herom, først på Supreme War Councils møte i London 28. mars. dernest på det britiske kabinettmøte 3. april. Og at det var tale om mere enn en ren minelegningsoperasjon, opplyser Churchill ved følgende (s. 457):

«As our mining of Norwegian waters migght provoke a Ger- man retort, it was also agreed that a British brigade and a French contingent should be se- cal to Narvik to vlear the port and advance to the Swedish Frontier Other forces should be dispatched to Stavanger, Bergen and Trondheim in order to deny these bases to the enemy».

(Likesom vår minelegging av norsk farvann ville måtte frem- provosere en tysk gjengjeldelse, var man også enige om at en bri- tisk brigade og en fransk kon- tingent skulle bli sendt til Nar- vik for å rense opp i havnen og å rykke frem til den svenske grense. Andre styrker skulle raskt bli sendt til Stavanger, Bergen og Trondheim i den hen- sikt å sperre disse baser for fi- enden.)

Opplysningene stemmer for- treffelig med alt hva vi tidlige- re kjenner fra tysk hvitbok nr. 4 og 6, og ikke minst nr. 5 i. f. samt med Minarts fremstilling i P. C. Vincennes I. s. 189—91.

Operasjonen ble besluttet gjen- nomført til tross for de rappor- ter som allerede 3. april var nådd War Cabinet om tyske troppe- ansamlinger og skipskonsentra- sjoner i Rostock, Stettin og Swinemünde, og til tross for at det ble antatt at «these forces were in readiness to deliver a counter-stroke against a possi- ble attack by us upon Narvik and other Norwegian ports» (s. 459).

(— disse styrker var i bered- skap for å levere et motstø mot et mulig angrep fra oss på Nar- vik og andre norske havner.)

7. Churchills uttalelser kan vanskelig forståes annerledes enn at en engelsk-fransk land- gang iallfall i Narvik var defini- tivt besluttet i forbindelse med minelegningsoperasjonen. Dette stemmer også med Minarts opp- lysninger s. 190—91. Så vel her som særlig for de øvrige kystby- ers vedkommende råder der imid- lertid ennå noen uklarhet som følge av Churchills meddelelse

kanne gjennomføre alene. Hva der imidlertid på begge sider for- tiedes, var at der iallfall kun var tale om hjelp til å ha oss opp av den grøft som hjelperne selv hadde kjørt os ut i. Nå det videre erindres at «we have mo- re to gain than lose by a Ger- man attack upon Norway», med andre ord at en krigsskueplass i Norge direkte var ansett som en alliert interesse, kommer den hele tale om «hjelp», enn så «høy sinnet hjelp» i den riktige belys- ning.

Den Churchillske aksjonsplan i Norge hadde imidlertid ikke bare den egenskap å innebære et klart nøytralitetsbrudd, men også å ende i fiasko. I stridens he- te var det mer det sistnevnte enn det førstnevnte forhold som satte Parlamentet i harnisk un- der oppgjørsdebatten 8. mai 1940. Det forløsende ord ble imidlertid uttalt av Sir Stafford Cripps, som ingen skal kunne frakjenne en viss skarpsindig- het. Hans uttalelse, som visstnok aldri har vært gjengitt i Norge, men fortjener å bli det, hitsettes her (etter referat i «Times» 9. mai:

«The recent campaign in Nor- way was absolutely tyval of Government's indecision.

There vere two possible open to a Government fighting the war in the present circumstan- ces.

The first was to observe strictly all neutral rights and obligations under International Law with a view to doing what they conceived to be right, and in the hope that by so doing they would win the sympathy of the neutrals and indeed perhaps gain their moral or even mate- rial support.

The second possible policy was to descend to the level of the enemy and meet him with his own weapons.

But the only thing that was impossible, was to attempt to combine these two policies. To adopt a compromise policy as the Government has done, was to miss the advantages of the first policy and to fail to reap the advantage of the second . .

Once we had made up our minds that it was necessary to abandon International Law, we should have done it thoroughly, because that was the only way we could safeguard ourselves and minimize the danger to Norway. Our ships should have been in the fjords before Hitler's forces got there, and ready to meet him if he came. If neces-

gansmåter åpne for en regjering som ledet krigen under de for- håndenværende omstendigheter.

Den første var nøyaktig å overholde alle nøytrale rettig- heter og forpliktelser i henhold til internasjonal lov i den hen- sikt å gjøre det som man for- stod var rett, og i det håp at ved å forholde seg slik, ville man vinne de nøytrales sympati og kanskje virkelig vinne deres mo- ralske og endog deres materiel- le støtte.

Den annen mulige fremgangs- mået var å stige ned på fiendens nivå og møte ham med hans egne våpen.

Men den eneste ting som var umulig, var å forsøke å kombi- nere disse to politiske framgangs- måter. Å anta en kompromispoli- tikk slik som regjeringen har gjort, var å gi avkall på forde- len ved den første og å forsøm- me å høste fordelene av den an- nen . . . . .

Når vi nå engang hadde gjort oss fortrolige med nødvendighe- ten av å fravike internasjonal lov, skulle vi ha gjort det grun- dig, fordi det var den eneste måte hvorpå vi kunne beskytte oss selv på og minske faren for Norge. Våre skip skulle ha vært i fjordene før Hitlers styrker kom dit, og beredt til å møte ham hvis han kom. Om nødven- dig skulle Bergen, Trondheim og Stavanger være blitt tatt under vår proteksjon for en passende tid.)

Hadde den allierte «hjelp» vært ydet etter dette program, kunne det i hvert fall muligens vært unngått at den ble en fiasko (unntagen hva krigsulykke- ne for Norge angår). Det bør tilføyes at Cripps senere i debat- ten reserverte seg mot at det i og for seg var «the right policy to infringe Norwegian neutrali- ty.»

9. Churchill erkjenner at han 9. april var blitt «completely out- witted» (s. 474) og istemmer så- ledes Reynauds samtidige hjer- tesukk: «Nous sommes donc devances, alors que c'est nous qui avons pris l'initiative de l'operation.» («La France a sauve l'Europe» II s. 29.) Den som erklærer seg «outwitted», erkjenner imidlertid dermed og- så at motstanderen har gjennom- skuet hans planer og forstått å krydre dem i tide.

Ikke desto mindre søker Chur- chull å fremstille den tyske aks- sjon i Norge som et parallelfø- tagende, der i og for seg ikke stod i noen sammenheng med de alliertes planer og forberedelser

Som kjent var det bare det fo- reløbige studium av en sådan operasjonsplan som ble iverksatt på dett tidspunkt, og allerede dette studium var begrunnet i faren for en alliert aksjon i Nor- ge, en fare hvis realitet Chur- chill selv leverer det best muli- ge bevis for. På ethvert senere tidspunkt kunne disse studier og planer vært skrinlagt, hvis den nevnte fare hadde bortfalt. — Churchill anfører for sitt ved- kommende (s. 363):

«During the war, as will be seen, I forced long staff studies of various operations, as the result of which I was usually convinced that they were better left alone.»

(Som det vil sees, fremtvang jeg under krigen lange general- stabssudier med henblikk på for skjellige operasjoner. Resultatet av disse studier overbeviste meg sedvanligvis om at det var bed- re de ble skrinlagt.)

I fiendens leir gjaldt det selv- sagt det samme. Når planene her ikke ble skrinlagt, og sluttelig førte frem til aksjonen 9. april, var det nettopp fordi man med argusøyne fulgte sin motstan- ders intensjoner og disposisjoner og derved kunne overbevise seg om at faren ikke bortfalt, men tvert imot rykket stadig nærme- re. Fordelen ved eventuelt selv å vinne utgangsposisjoner i Nor- ge og ved å oppnå lettelse i ok- kupasjonens gjennomførelse ved Quislings bistand, var medvir- kende hensyn. Den truende aks- sjon fra vestmaktenes side var hovedfaktoren. Det er ørekløst å søke å bestride det årsaksfor- hold som her helt åpenbart var til stede.

Det spiller i så henseende en underordnet rolle at der ennå i visse detaljer råder uklarhet, så ledes f. eks. om det nøyaktige innhold av de informasjonen som forelå da den endelige tyske aks- sjonsbeslutning ble tatt, og hvil- ken vekt de forskjellige motiver i dette øyeblikk hadde. Full opp- klaring kan her — om overho- det noensinne — først ventes når der blir anledning til å gran- ske ikke alene de 50 000 hemme- lige arkivdokumenter som i Nürnberg ble utsortert til bruk for anklagen, men også det langt større dokumentmateriale som ikke ble funnet anvendelig til dette formål (jfr. de Mendel- sohn, «The Nuremberg Docu- ments», s. 7). I hovedsaken er sammenhengen tilstrekkelig klar lagt ved det som allerede forelig- ger.

«...the need of... Han noen med hånden på hjertet si at han tror at biskopens bok er skrevet un- der inspirasjon av kjærlighet? Nei — og atter nei. Da var det hatets evangelium han forkynte. Kan så noen ta Berggrav alvorlig. Hv gang han åpner sin munn — vil en ad- dres og spørre seg selv: har han tale en «dobbel bunn»? — er det han sier et skalkeskjul for et eller annet?

Ett er sikkert og det er, at ingen har som biskop Berggrav og biskop Fjellbu vært årsak til de tusener av utmeldelser av Statskirken som har funnet sted i de siste år — og flere vil følge. Dette er de passive N.S.-medlemmers stille protest mot å stå i et kirkesamfunn ledet av en som tusener forakter som hykler. Likeså en protest mot flere fengselsprestens hjerterå opptreden etter frigjøringen.

At biskop Berggrav har hatt dår- lig samvittighet i 1945 for sin opptre- den i 1940 synes tydelig å framgå av hans bok: «Da kampen kom», side 48. Biskopen omtaler der, at det hadde vært på tale om, at han skulle reise til Tromsø og så sier han:

«etter det vi hadde hørt ville vi i mildeste fall bli satt i arrest, hvis vi kom fram.»

Den alt overveiende del av de pas- sive N.S.-medlemmer meldte seg inn i partiet, fordi de dermed mente å tjene sitt lands beste — og noe annet galt har de ikke gjort — for så i 1945 å bli sviemerket for resten av sitt liv som landsforrædere.

Ved oppfordringer i pressen, biskop Berggravs hyrdebrev til prestene (den med «dobbel bunn») og ekspedisjons- sjef Platous rundsskriv til dommerne — ble nok tusener av menn og kvin- ner overbevist om at de ville gavne sitt land ved å melde seg inn i partiet.

(Forts. neste nr.)

500 kroner

Hvem kan låne meg kr. 500 til innkjøp av symaskin. Svar med betingelser til dette blads eksp. under:

Bill. mrk. «Eksistens», nr. 11.

«Det frie ord —»

Boken inneholder 8 num- mer av bladet «Skolenytt», redigert av N. Vikdal.

Et angrep på

«rettsoppgjøret»

120 sider.

Kr. 4,— fritt tilsendt.

Bestillinger mottas av

«8. mai» Box 41, Kr.sund N.

«Logos» Forlag, Oslo